

CONTACT

BLAD

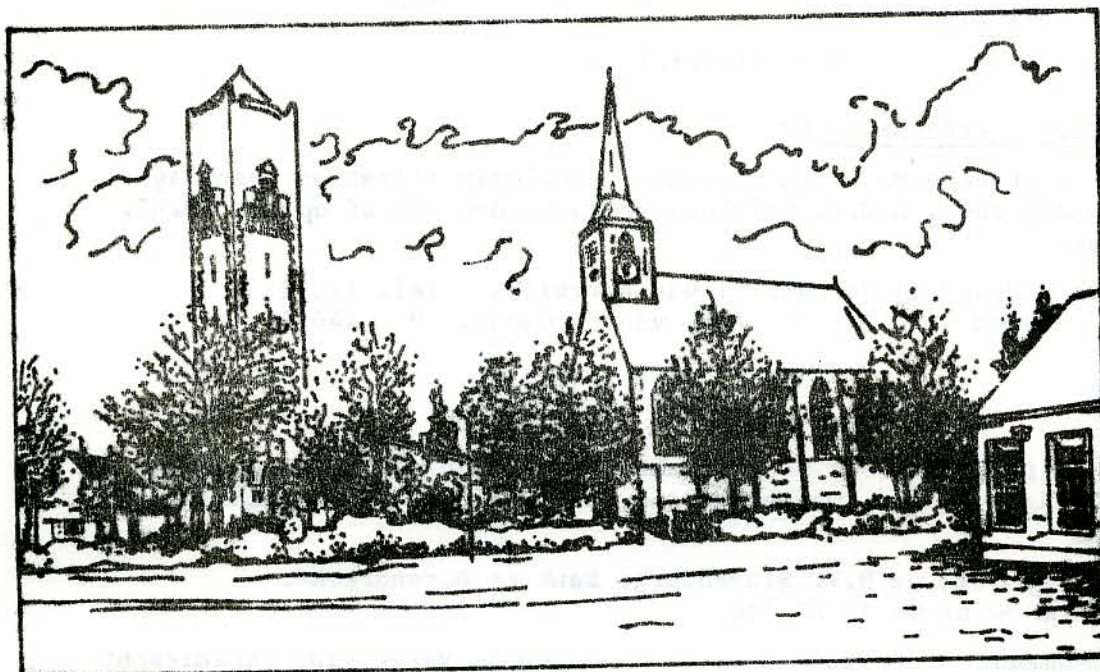
Historische Vereniging

Barendrecht

4e jaargang nr. 12

september 1982

UIT DE INHOUD:

- Van de Redactie
- Bestuursmededelingen
- De Watertoren
- Werkgroep Bodem-
onderzoek

Adres Historische Vereniging Barendrecht:

2e Barendrechtseweg 181, 2992 GK Barendrecht
Telefoon: 01806 - 18142

+:+:++:++:++:++:++

BESTUUR

Hr. G. van der Schoor
Rijnstraat 17
tel. 13200	- voorzitter
hr. J.H. Kleinschmidt
Mr. Thorbeckestraat 33
tel. 13349	- secretaris
hr. C.J.A. Volgering
Alsemsloot 4
tel. 15768	- penningmeester
hr. P. van Bergeijk
Ziedewijdsedijk 59
tel. 12252	- lid
hr. W.M. Groenenboom
Voordijk 267
tel. 12617	- lid
mw. J.W.E. Kouw
Singel 32
tel. 16059	- lid
hr. A.M. Overwater
Jaagpad 65
tel. 12152	- lid

+:+:++:++:++:++:++

REDACTIE

Mw. J.W.E. Kouw
Singel 32
tel. 16059	Illustraties:
Mw. H.A. Plomp-Monshouwer
De Manning 64
Heerjansdam
tel. 01857 - 1923
hr. H. van Herwerden
1e Barendrechtseweg 136
tel. 12789	

+:+:++:++:++:++:++

BEZICHTIGINGSTIJDEN VERZAMELINGEN

Rondleidingen in groepen van tien personen (voorlopig alleen op woensdagmiddag of woensdagavond. S.V.P. telefonisch aannemen vooraf op nr. 18142.
Bij geen gehoor:

voor woensdagmiddag bij de heer P. van Bergeijk, tel. 12252
" " " " " " A.G. van de Garde, " 14423

+:+:++:++:++:++:++

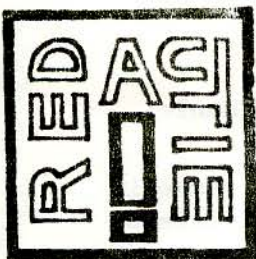
CONTRIBUTIE

Minimaal f 13,50 per jaar. Het beschikbaar stellen van een extra bijdrage wordt zeer op prijs gesteld. Overmaken van de contributie kan geschieden op bankrekening

nr. 64.42.22.204 bij de N.V. Slavenburgs Bank te Barendrecht,
gironummer van de bank: 16 87 126

of op het gironummer 25 30 926 t.n.v. de Historische Vereniging Barendrecht.

+:+:++:++:++:++:++

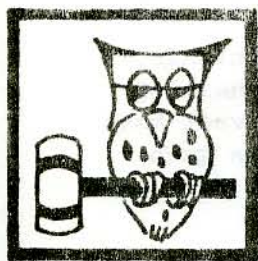

VAN DE REDACTIE

In dit nummer weer een artikel onder het motto: "Naar aanleiding van". Ditmaal leverde de heer J.E.J. Blinde de stof voor een verhaal over de watertoren.

Het lijkt de Redactie een goed idee om onder de titel "Naar aanleiding van", weliswaar geen vaste, maar toch wel een regelmatig terugkerende rubriek op te nemen. Mocht U, lezer van ons Contactblad, naar aanleiding van een bepaalde gebeurtenis in ons dorp een verhaal, een anekdote, of wat dan ook te binnen schieten, zet het dan s.v.p. op papier en stuur het ons. U hoeft geen briljante stijl van schrijven te hebben; de redactie maakt van Uw gegevens als dit nodig mocht zijn, graag een artikel voor ons blad. Uiteraard onder vermelding wie de gegevens heeft geleverd.

Wat wel een vaste rubriek gaat worden: de "Nieuwe Aanwinsten". Hiermede wordt onze belofte, die reeds in het Contactblad van augustus 1979 werd gedaan, eindelijk nagekomen. In het decembernummer zult U de eerste lijst van voorwerpen aantreffen.

BESTUURSMEEDEDELINGEN

Op woensdagavond 6 oktober a.s. zal een bezoek worden gebracht aan het Museum Jan Anderson te Vlaardingen. De toegang is weliswaar gratis, maar aan het einde van de rondleiding zult U een bus zien staan en wij verzoeken U hierin per persoon f 1,-- te willen deponeren. Het vervoer zal per eigen auto geschieden. Verzamelen om 19.15 uur achter het Gemeentehuis.

De opgave van nieuwe leden verplaatsen wij deze keer naar het decembernummer. Mocht U nog iemand weten die nog geen lid is, maar wel interesse heeft voor de vereniging, probeer hem of haar dan over te halen lid te worden. Misschien wordt de decemberopgave extra lang en kunnen we ons 250ste lid bekend maken! Helpt U mee?

NAAR AANLEIDING VAN ... DE WATERTOREN

Zoals op bladzijde 3 werd vermeld is het thans de Watertoren die aanleiding geeft tot de volgende notitie.

Een notitie waartoe de brief van de heer Blinde, door hem aan de redactie gericht, de stoot gaf. Deze brief en nog een aantal - al dan niet telefonische - gesprekken met hem rechtvaardigen het bij dit artikel van een "coproductie" te spreken; al klinkt dit voor de volgende bladzijden wat gewichtig.

Om mensen te vinden die bewust de wijziging in het silhouet van Barendrecht hebben zien groeien, zullen wij terug moeten grijpen op hen, die vóór de aanvang van deze eeuw zijn geboren. Wie tijdens de bouw van de toren tien à twaalf jaar of jonger was, zal die bouw hebben beleefd als een gebeurtenis die aanleiding gaf tot spelen rondom de bouwplaats of tot verbaasd toekijken naar al dat "grote-mensenwerk".

Voor het opmerken van silhouet moet je toch wat ouder zijn.

Met de trein vanuit Rotterdam, na het passeren van het hoge geboomte bij de overweg in de Dordtsestraatweg, opende zich ineens over wijde akkers heen dat typische lijnenspel van het bescheiden kerktorentje, met vlak daarbij de forse contouren van de watertoren. Nu ik al schrijvende dit beeld weer voor ogen krijg, valt mij in dat de vormgeving van deze toren architectonisch toch bijzonder knap is geweest. De veel tengerder kerktoeren is visueel niet weggedrukt, maar beide torens samen, vormen één geheel.

Er zijn meer punten te noemen vanwaar beide bouwsels het als blikvanger zo goed doen, of - destijds nog niet afgeschermd door bouw, wegeaanleg of door beplanting - dat zo goed deden. De latere bouw van de zoveel massalere toren van de Bethelkerk bracht, naar mijn ervaring, daarin geen verandering. Werd dit laatste bereikt door onderlinge afstand of door geheel andere stijl?

Utiliteitsbouw, waartoe ook die van de Watertoren behoort, vindt niet plaats ter versiering van het landschap of van de naaste omgeving. Des te merkwaardiger dat er vele voorbeelden zijn, dat juist zo'n zakelijk object het zo goed doet uit stedenbouwkundig of landschappelijk oogpunt. Ik denk nu bijvoorbeeld aan de heftorens van de voormalige Barendrechtsebrug, exempel uit eigen tijd en omgeving.

Ter zake.

In 1911 werd met de bouw van de 36 meter hoge toren aangevangen; kosten f 15 000,-- en f 3 500,-- voor de kleine bijtoren die als filtergebouw dienst deed.

Architect: Roelof Kuipers, ingenieur te 's-Gravenhage.

Helaas kan ik de naam van de aannemer niet vinden. Wie kan ons daarvan melding doen? Was het een dorpsgenoot of kwam hij van verre?

Twee krantenknipsels:

In de (Gemeenteraads?)-vergadering van 27 november 1912 wordt de Burgemeester gemachtigd omtrent eventuele opening der waterleiding naar be-
vind van zaken te handelen.

Het andere bericht luidt:

In de vergadering van 22 januari 1913 deelt de voorzitter mede, dat hij met de Commissaris der Koningin heeft afgesproken de waterleiding niet meer officieel te openen.

Zullen beide heren het jaargetijde bij hun overwegingen betrokken hebben? Of, geziende voorgeschiedenis, Hoger Bestuur niet onaangenaam willen zijn? Burgemeester was de heer D.R. Wijckerheld Bisdor.

Grote stappen door de voorgeschiedenis van het Waterleidingbedrijf van de Gemeente Barendrecht leiden langs de volgende datums en feiten.

Het schrijven van het Staatstoezicht op de Volksgezondheid dd. 7 december 1903 meldt dat blijkens ambtsberichten, o.a. van de Inspecteur van de Volksgezondheid, het water te Barendrecht als drinkwater ongeschikt is.

In 1907 besloot de gemeente tot subsidie-aanvraag bij de provincie. Deze deelde echter mede ("de eer U mede te deelen"), dat het ontbreken van een definitief raadsbesluit aangaande bouw en aanleg van een waterleiding reden was de aanvraag "praematuur (te) oordeelen".

Op 16 oktober van dat jaar besloot de raad het college (van Burgemeester en Wethouders) te machtigen tot nieuw onderzoek, of bekostiging van een eigen bedrijf doenlijk is.

Regelmatig besluit de raad aan Gedeputeerde Staten uitstel te verzoeken van uitvoering der verplichting tot het maken van regenwaterbakken bij bestaande woningen. Voor vele bewoners was dat vanwege de kosten bezwaarlijk.

29 april 1909 (net op tijd; de volgende dag zullen vele notabelen wel niet aan het drinken van water, laat staan aan de waterleiding gedacht hebben!) besloot de raad om de heren R.C. Dam en J. Niemantsverdriet aan te wijzen het college ter zijde te staan bij onderzoek naar een geschikt plan.

De Gezondheidscommissie wijst er in haar schrijven van 22 september 1909 op, na de vereiste plichtpleging:

"Aan de Heeren Burgemeester en Wethouders der Gemeente Barendrecht. Wij hebben de eer Uw College het volgende mede te deelen."

(Tussen haakjes: in die tijd, en nog een behoorlijke tijd later mocht een brief niet met "Ik" of "Wij" aanvangen. Daar zal de secretaris nog wel voor op de vingers zijn getikt!)

"... tuinders in Uwe gemeente, aan den Voordijk woonachtig ... in de dorpswetering ... met schuiten beladen met mest ... meestal te vol geladen, zodat ... mest in het water valt, evenals bij het laden en lossen ...; tengevolge waarvan het water , zeer wordt vervuild. ... water uit deze wetering nog steeds door vele ingezetenen als drinkwater ... gebruikt ...".

Tot slot wordt het "College beleefd" verzocht maatregelen te nemen, "dat een dergelijke vervuiling niet meer plaats hebbe".

Bovenstaand is bijna geheel ten voeten uit overgenomen vanwege de op zichzelf historische waarde van de schrijffrant en spelling; stammend uit een tijd, dat hoofdrekken eis en het onthouden van het geslacht der woorden gewoon was.

In de raadsvergadering van 8 januari 1910 deelt het college mede, dat zij Roelof Kuipers, ingenieur/architect te 's-Gravenhage tot hun adviseur hebben benoemd voor het maken van plannen voor het stichten van een drinkwaterleiding.

2 maart d.a.v. licht de heer Kuipers zijn plannen in de raad toe. Hij pleit voor diepboringen (300 à 350 meter) in plaats van een rivierdrinkwaterleiding, die niet geheel bacterievrij zou zijn. Diezelfde dag valt het raadsbesluit tot stichting van een gemeentelijke bronwaterleiding.

Uit het feit dat in 1914 Kuipers een krantenknipsel, waarin bericht wordt "dat de Gezondheidscommissie te Maastricht de ingezetenen ontraadt gebruik te maken van Maaswater ten gevolge van besmetting, veroorzaakt door in de rivier drijvende lijken van mensen en dieren", aan de burgemeester toezendt,

valt m.i. op te maken, dat er een goede verstandhouding van opdrachtgever tot architect moet hebben bestaan. Zakelijk was men immers toen niet meer gebonden, desondanks deze attentie.

Hoe belangrijk krantenknipsels kunnen zijn blijkt alleen al uit deze bijdrage in ons Contactblad. Zouden die, door de jaren heen niet be- waard zijn geworden in het ouderlijk gezin van de heer Blinde, dan was er van deze bladzijden geen pen op papier gekomen!

2 april, nog steeds 1910, besluit de raad tot aankoop van het westelijk gedeelte van de oude begraafplaats, met inbegrip van de sloot nabij de Dorpskerk, voor f 6 000,—. Daar waren er twee goed mee; leest U maar verderop. Er blijkt uit de stukken niets van enigerlei aandacht voor stedenbouwkundige consequenties, als daar dan t.z.t. een watertoren zal verrijzen.

Tussendoor (datums onbekend) verwerkt de Staatscommissie (welke Staatscommissie?) in haar advies aan de Minister de volgende vraag: "... of het juist gezien is van het bestuur eener kleine gemeente als Barendrecht, om een zoo aanzienlijk bedrag voor eene zoo gewaagde onderneming uit te geven?"

De burgemeester, nogmaals met nadruk door de Minister daarop gewezen, is daarvan duidelijke niet onder de indruk. Hij zendt deze correspondentie door aan een deskundige, met een op die correspondentie geplaatste aan- tekening: "Wat zullen wij op die nonsens van de Staatscommissie antwoor- den? Er is toch, enz. "

De raad verneemt 15 februari 1911 van de burgemeester dat geen subsidie zal worden ontvangen. De gesloten geldbuidel van de grotere is een effec- tief instrument tegenover de kleinere; maar alzo niet Barendrecht. De heer Kuipers gaat opnieuw met een opdracht in zee, nu om boringen te verrichten op 100 à 150 meter diepte. Ook daar blijkt drinkwater te vinden. Ter beperking van de kosten wordt dan voor de nieuwe vondst ge- kozen.

Dan 3 april 1911 wordt bij verordening bepaald, dat iedere woning gelegen binnen een afstand van 200 meter van het buizenet, aangesloten moet zijn. Wie zich vóór 20 april 1911 meldt, ontvangt 50 % reductie.

Tot zover onze excursie langs raads- en andere besluiten, vermanende mi- nisteriële missives, praematuur geachte subsidie-aanvragen, enz. Tussen december 1903 en april 1911. Inmiddels meer dan zeventig jaar geleden, en zo goed mogelijk door mij uit knipsels, enz. naar voren gehaald. Ik heb genoten van de recalcitrante reactie van de burgemeester op de ministeriële terechtwijzing, of wat het ook geweest moge zijn. Want juist op dit punt moest ik wat reconstrueren, gevoelsmatig. Maar ver bezijden de feiten zal ik zeker niet weergegeven hebben!

De Barendrechtse burgers, in aller belangrijkste mate de huisvrouwen, plukten de vruchten van het door de vroede vaders met veel doorzettings- vermogen gerealiseerde plan tot oprichting en inwerkingstelling van het Waterleidingbedrijf. Ho ve len van hen wisten van al die voorafgaande kan- selarijtaal en wat dies meer zij? Nochtans: het theewater, en dat was in de meeste gezinnen anno 1912 ver vóór dag en dauw, kwam uit de kraan!

Thans enkele alinea's uit de brief van de heer Blinde, hier boven nog niet verwerkt. Zij geven juist die informatie, die buiten de officiële correspondentie ligt, maar _____ direct betrekking heeft op de mensen waar het nu juist om begonnen was.

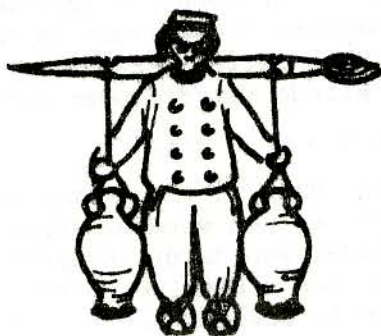
"Ongeveer 3 000 aansluitingen waren er in die eerste tijd, niet ieder- een wilde gebruik maken van het leidingwater, velen dronken liever het pure slootwater. Dat daardoor vele mensen ziek werden, nam men

De heer Van der Schoor sprak tot slot nog een dankwoord en er werd door ondergetekende, als lid van de nieuwe leiding van de werkgroep, nog een boekenbon aangeboden aan het in mei j.l. afgetreden lid van de werkgroep, mevrouw Ratsma, voor haar diensten in de afgelopen jaren aan de vereniging bewezen. Mevrouw Ratsma blijft verder wel werkzaam in de werkgroep!

Hierdoor kreeg deze avond toch nog een officieel tintje en vormde zo een aardige jaarafsluiting.

Tenslotte gingen wij, na een jaar hard werken, met vreugde een zonnige vakantie tegemoet!

Mevr. H. Plomp-Monshouwer

NOG ENKELE MEDEDELINGEN

De nieuwe leiding van de werkgroep Bodemonderzoek bestaat uit:

mevrouw R. Derksen	Fruit 19	tel. 01806 - 16821
" H. Nolen	Noldijk 114	" 01857 - 2448
" H.A. Plomp	De Manning 64, Heerjansdam,	" 01857 - 1923

Bij deze dames zijn ook informaties in te winnen over het werk van de groep.

De werkgroep heeft in het nieuwe seizoen haar werk al weer een tijdje hervat. In oktober 1980 hadden we naast het uitzoeken van de scherven ook nog een cursus restaureren van de heer G.H. Stam gevolgd. Maar dit jaar mochten wij het genoegen hebben de restaurateur-schilder, de heer A.A. Arkenbouth, in ons midden te hebben.

Naast het passen, lijmen en gipsen, kunnen de potten en kannen nu ook worden gekleurd. Wij hebben nu één les achter de rug. Het bijschilderen van de potten is goed overgekomen, dus op naar de volgende les! Die zal op zaterdag 2 oktober a.s. zijn, om 10.00 uur op de 2e Barendrechtseweg 181. Voor eventueel belangstellenden is het verenigingsgebouw open om onze werkzaamheden gade te slaan.

KOPIJ VOOR HET VOLGENDE (DECEMBER)NUMMER GAARNE INLEVEREN VÓÓR 10 NOVEMBER 1982!

nogal laconiek op, omdat men niet beter wist. Als b.v. in november 1913 een aantal bewoners aan het Barendrechtse Veer een verzoek tot aansluiting doet, doet gelijktijdig een aantal inwoners van dit Veer een verzoek om geen aansluiting, met als reden, dat het drinkwater aldaar zeer goed is en geen filtratie behoeft en het zelfs te verkiezen is boven dat van de drinkwaterleiding."

Elders:

"Het westelijk gedeelte van de begraafplaats werd voor f 6 000,-- van de Ned. Hervormde gemeente gekocht in 1910. De Ned. Herv. gemeente was er goed mee, want die hadden al jarenlang een orgel op hun verlanglijstje staan; dat nu kon worden aangekocht."

Mijn voorafgaande regels bevatten slechts een zeer beperkte keuze uit het aangereikte materiaal. Zo vermeldde ik nog niet dat de aanleg van het hoofdbuizennet slechts f 40 000,-- bedroeg. De mensen die het bedrijf dienden door de loop der jaren komen niet eens voor in het bovenstaande. Zo weet iedere Barendrechter van huis uit, of nieuwkomer van plm. vóór tien jaren, waarom het juist de heer Blinde is, die over deze documentatie beschikt.

Ten besluite nog het slot van zijn brief:

"Al zeventig jaren vormt deze toren een markant punt in het landschap van IJsselmonde. Wat zal er van worden? Afgebroken? Ingekort? Verbouwd? Hoe denken de leden van de Historische Vereniging daar over? Is het niet de taak van een historische vereniging dergelijke zaken te bezien en advies uit te brengen aan B en W?"

H. van Herwerden

WERKGROEP BODEMONDERZOEK

VERSLAG INFORMELE DIA-AVOND VAN DE WERKGROEP BODEMONDERZOEK

Onderwerp: De opgravingen aan de Koedood.

De werkgroepavond werd gehouden in de Lagere Land- en Tuinbouwschool aan de Dierensteinweg op 24 juni 1982 en begon om 20.00 u.

Het openingswoord werd gesproken door de voorzitter van de Historische Vereniging, de heer G. van der Schoor. De dia's werden vertoond door de heer en mevrouw Ratsma, mevr. Derksen en de heren Overwater, Den Otter en Stam. Mevr. Kouw en mevr. v.d. Haterd hadden enkele foto's gemaakt, die ter inzage lagen.

Er was door de heer Overwater een situatietekening van de boerderijen, die op de plaats van de opgravingen hadden gestaan, gemaakt. Op deze tekening was terug te vinden waar de dia of foto was genomen. Veel dia's werden zo tegelijkertijd geregistreerd door de fam. Ratsma. Sommige situatiepunten kregen extra bijval van de belangstellenden, o.a. mevr. Leeuwenburg Dam, de eigenaresse van de grond aan de Koedood en van de groep die de opgravingen heeft uitgevoerd.

De heer Stam, uit ervaring sprekend, gaf uitleg over de technische details. De heer Overwater had de opgravingen bijzonder goed bestudeerd, om bij zijn dia's (en dat waren er heel wat!) een goede uitleg te geven.

Met een ingelaste koffiepauze was de avond compleet, ofschoon wel een beetje uitgelopen.